

TENDENCIÁK a DIVATKUTATÁSBAN II.

A divat mediális közegei
és társadalmi kontextusai

2025. május 9–10.
MTA Pécsi
Akadémiai Bizottság
székháza

(Jurisics Miklós u. 44.)

Körtvélyesi László fotója
Tresz Zsuzsa kollekciójáról

Program

2025. MÁJUS 9. | 2. EMELET, KLUBTEREM

- 10:00–10:20** Ünnepestélyes megnyitó
- **Wolosz Robert**, a PTE BTK dékánhelyettesének köszöntőbeszéde
 - **Orbán Jolán**, az MTA PAB, Irodalomelméleti Munkabizottság elnökének köszöntőbeszéde
 - **Csáji László Koppány**, az MMA MMKI igazgatójának köszöntőbeszéde
- 10:20–10:30** A szervezők köszöntői
- **Egri Petra**
 - **Tamás Ildikó**
 - **Maksa Gyula**

I. szekció:

Divattörténet, viselettörténet

Szekcióvezető: Orbán Jolán

- 10:30–10:45** ▪ **Kollár Csilla**: Recycling a századfordulón
– Átalakított díszruhák a Magyar Nemzeti Múzeumban
- 10:45–11:00** ▪ **Zay Orsolya**: Az arany hajháló története
– Nők és viseleteik a régészeti feltárástól a történeti fesztiválig
- 11:00–11:15** ▪ **Prém Kata Zsófia**: A hagyománytól a trendekig
– Szerzői jogi kihívások a folklór ihlette divatban
- 11:15–11:35** Diskusszió
- 11:35–11:45** *Kávészünet*

II. szekció:

Tervezés és styling

Szekcióvezető: Házás Nikolett

- 11:45–12:00** ▪ **Attalai Zita**: A szegedi papucs hagyománykincs-
inspirációjából megalkotott papucstervek modern
formanyelvi átiratai
- 12:00–12:15** ▪ **Somogyvári Edit**: A genderfluiditás és a divat
– Mi lesz a stylistok szerepe a jövőben?
- 12:15–12:30** ▪ **Obraztsova Anna** és **Pudova Tatiana**:
Etnofuturizmus az udmurt nép kultúrájában és divatjában
- 12:30–12:45** ▪ **Herdon Erika**: „Tűzzománc a divatban”
– Hagyomány és megújulás határán
- 12:45–13:05** Diskusszió

13:05–15:00 *Ebédszünet*

III. szekció:

Divatantropológia, szubkultúrák

Szekcióvezető: Maksa Gyula

- 15:00–15:15 ■ **Tamás Ildikó:** Divat, közösség, divatközösségek...
Brandalapú kapcsolati hálók és közösségek Magyarországon
- 15:15–15:30 ■ **Csáji László Koppány:** Alternatív közösségek és a divat
– Művészetantropológiai elemzés
- 15:30–15:45 ■ **Windhager Ákos:** Sikkes magas Cé-sikoly
– A közönségcsoportok és a viselkedési kódok átalakulása (1968–2025)
- 15:45–16:00 ■ **Lovas-Kiss Antal:** Kutyadivat: luxuscikk vagy társadalmi
üzenet? Az ebtartási trendek médiareprezentációja
- 16:00–16:20 Diszkusszió
- 16:20–16:40 *Kávészünet*

IV. szekció:

A divat új mediális terei

Szekcióvezető: Tamás Ildikó

- 16:40–16:55 ■ **Orbán Jolán:** Konceptuális divatművészet
– Viktor & Rolf kiállításai
- 16:55–17:10 ■ **Ármeán Otília:** Hibrid hálók, bizonytalan (fekete)
dobozok és ruházat
- 17:10–17:25 ■ **Egri Petra:** AI x Fashion – A CGI-divatinfluenszerek
és márkakollaborációik
- 17:25–17:40 ■ **Györök Bori:** Digitális haute couture
- 17:40–18:00 Diszkusszió

A Szépirodalmi Figyelő lapszámbemutatója

- 18:15–19:00 A lapszámot bemutatja: **Egri Petra, Keszeg Anna,**
Maksa Gyula, Szabó Barbara és **Tamás Ildikó**
Moderál: **Orbán Jolán**

2025. MÁJUS 10. | NAGYTEREM

I. szekció:

Elméleti közelítések

Szekcióvezető: Egri Petra

9:30–9:45	■ Keszeg Anna: A kortárs divat időparadoxona
9:45–10:00	■ Vincze Lilla: Divat vagy deviancia? Az öltözködési szabályok áthágásának társadalmi következményei
10:00–10:15	■ Havasréti József: A kortárs színház és a „new wave/post-punk” dizájn kölcsönhatásai Czakó Zsolt tervezőgrafikus nyolcvanas évekbeli munkáiban
10:15–10:30	■ Bagyura Márton: Divat és időskor a digitális térben
10:30–10:50	Diskusszió
10:50–11:10	<i>Kávészünet</i>

II. szekció:

Dizájn és etnicitás

Szekcióvezető: Gulyás Klára

11:10–11:25	■ Bálizs Beáta: Nemzeti szalaggal díszített „magyar ruhák” – Egy viselettörténeti kérdés megközelítésének régi és új irányai
11:25–11:40	■ Czingel Szilvia: A „magyar motívum” – Haute couture és a magyar népművészet
11:40–11:55	■ Minorics Tünde: Dresszkód küszöbembereknek
11:55–12:15	Diskusszió
12:15–13:45	<i>Ebédészünet</i>

III. szekció:

Művészet, divat, identitás

Szekcióvezető: Bagyura Márton

13:45–14:00	■ Szélpál Livia: A női divat kortárs reprezentációja a neoviktoriánus angol történelmi regényekben
14:00–14:15	■ Házás Nikolett: Műtárgy/divattárgy: a tárgyak jelentésváltozásai az egymással dialógusviszonyban lévő kulturális mezőkben
14:15–14:30	■ Varga Rita: SZEÁ Contact
14:30–14:45	■ Kriston Lili és Varga Helena: Mária-tisztelet a kortárs roma művészetben és dizájnban
14:45–15:05	Diskusszió
15:05–15:15	<i>Kávészünet</i>

IV. szekció:

Közép- és kelet-európai tapasztalatok

Szekcióvezető: Maksa Gyula

- 15:15–15:30** ■ **Tömő Ákos:** Formáció-konstelláció-interpretáció – Utak és ösvények a „szocialista jó ízlés” jelenségének meghatározásához
- 15:30–15:45** ■ **Pacsuta Szilvia:** Karády Katalin stílusa a világdivat és a magyar nőideál metszéspontján
- 15:45–16:00** ■ **Szolga Gordana:** Kelet(-közép)-európaiság és trashkultúra a divatban – Kitekintés egy kortárs divat- és egy nemdivat-kiállításra
- 16:00–16:20** Diszkusszió
- 16:20–16:30** *Kávészünet*

V. szekció:

A divat társadalomtudományi megközelítései

Szekcióvezető: Tamás Ildikó

- 16:30–16:45** ■ **Simonovics Ildikó:** Magyar Menyasszony – Kísérlet a házasság és az esküvő témájára épülő sikeres részvételi kiállítás megvalósítására
- 16:45–17:00** ■ **Gulyás Klára:** „Identitáslenyomatok” – Diplomás romák/cigányok fogyasztási mintázatai és öltözködési stratégiái
- 17:00–17:15** ■ **M. Nagy Emese:** Jelmezek, divatok a néptáncszínpadon
- 17:15–17:30** ■ **Esküdt Judit:** Artifikáció a divatkommunikációban
- 17:15–17:40** Diszkusszió

Kerekasztal:

Ruhaszobrok, performanszok Pécsen

17:40–18:30 *In memoriam Tresz Zsuzsa*

- Körtvélyessi László
- Koszits Attila

Moderál: **Egri Petra**

Az esemény támogatói:

ÁRMEÁN OTÍLIA

Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Kar,
Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszék

Hibrid hálók, bizonytalan (fekete) dobozok és ruházat

Bruno Latour cselekvőhálózat-elmélete és azon hibrid gondolkodás nyomán, mely a társadalmi folyamatok humán és non-humán tényezőit egyaránt figyelembe véve a tárgyak cselekvő, de sokszor láthatatlan vagy elfeledett szerepét elemzi, arra vállalkozom, hogy a ruházat használati lehetőségeit nézem meg a láthatóvá tétel vagy éppen a tudatos elfedés szempontjából. A ruha mint második bőr ugyanis egyszerre az identitás kifejezője, testünk meghosszabbítása, és egy új – rugalmasabb, ellenállóbb, merevebb – test lehetősége. Ebben a második változatban a választott bőr az átalakulással, az emberinek nem emberivé válásával járhat együtt, melyben már nem kell cserélni azt a felületet, mely kellőképpen véd és alakít, tartós és fenntartható. A dezantropomorfizáció iránya a túlfogyasztás alternatíváját is kínálhatja, hiszen a jelölési kényszer felfüggesztését ígéri magának a testnek mint a ruházat hordozójának a megváltoztatásával. Haruki Murakami *A város és bizonytalan falai* című regényében az óvatosság, az önvédelmezés konkrét jelölője egy nem levehető ruha alatti ruha, aminek a tapintása viszont a karakter (a kávéház-tulajdonos nő) bőrét állati keménységűvé változtatja. Murakami számára semmiképpen nem idegen az állati szférával való érintkezés, illetve az állati és az emberi létmódok egymás átjárásának témaköre, hiszen például gyönyörűen írja tovább *Samsa szerelmes* címmel *Az átváltozás* című Kafka-novellát. Az emberi testet átalakító ruhában nem a kényszer, nem valamely hatalommal szembeni lázadást kell látnunk, inkább a választást, a folytonos változással való szembeszegülés egyik módozatát.

ATTALAI ZITA
iparművész, cipőszobrász

A szegedi papucs hagyománykincs- inspirációjából megalkotott papucstervek modern formanyelvi átiratai

A papucsviselet a török hódoltság után terjedt el Magyarországon. A szegedi papucsfajták közül a legrégebbi az alacsony sarkú, fekete bársonyfejű, zöld petytyekkel hímezett, raffolt szalagos, kézzel készített ún. törökpapucs. Keskeny nyújtott orrformája erősen felfelé hajlott. Mivel egy piskótaformára hasonlító egylábas kaptafára készült, ezért mondják, hogy a „szegedi papucsnek nincs párja”. Szokták ún. „forgatósnak” is nevezni, mert nem különbözött a jobb láb a baltól, felváltva hordták, így a járás általi kitaposás után vette fel a végső formáját.

A Szeged környéki mezei virágok hímezsmotívumaival díszített piros bársonypapucsot elsősorban otthoni vendégfogadáshoz és ünnepi alkalomra viselték. Az 1879-es szegedi árvíz után vált városi viseletté, amikor a sáros utakra kőburkolat került. A piros papucs az újmenyecskék lakodalmi öltözkékéhez is hozzátartozott. Az eljegyzéskor a vőlegény fehér színű jegypapucsot ajándékozott a menyasszonynak. A XX. század első felében divat volt a „selyömpapucs”, amely a vele együtt viselt ruha selyméből készült. A gyöngyökkel és flitterekkel díszített pillangós papucs pedig a bálba illett. A szegedi mesterek által készített lábbelik a XX. század második feléig nagy népszerűségnek örvendtek. Fénykorában 80 szegedi papucsműhely működött, vásárcörzete a XX. század első felében Arad, Temesvár, Nagyikinda, Zenta, Szabadka, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Hódmezővásárhely, Orosháza, Csongrád, Kalocsa, Szekszárd, Baja országos vásárait is kiterjedt, sőt a párizsi és a brüsszeli világiállításokon is elismerték. A szegedi papucs 2015-ben a Móra Ferenc Múzeum felterjesztésére bekerült a Csongrád Megyei Értéktárba, 2017-ben létrejött a Szegedi Papucsért Alapítvány, majd 2017-ben felkerült a Kiemelkedő Nemzeti Értékek Listájára, a Hungarikumok Gyűjteményébe, 2018-ban pedig az UNESCO Nemzeti Kulturális Örökség Listájára. 2015 óta a papucsmentők közössége folyamatosan dolgozik a nemzeti hagyománykincs örökségvédelmén és 2018 óta pedig megrendezik a szegedi papucs napját Szegeden.

BAGYURA MÁRTON

PTE BTK, Kommunikáció- és Médiatudományi
Tanszék; HUN-REN Társadalomtudományi
Kutatóközpont

Divat és időskor a digitális térben

Az idősebb korosztályok hosszú ideig marginalizált szereplői voltak a divat médiabeli reprezentációinak, és csak az utóbbi években kezdtek láthatóbbá válni. A digitális platformok elterjedése új lehetőségeket teremtett az idősök önreprezentációjára, miközben a divatmárkák és az influenszerek egyre inkább felismerik az idősebb fogyasztók jelentőségét. Az online divattartalmakban és reklámkampányokban megjelenő idős modellek és tartalomgyártók jelenléte növeli a diverzitást, ugyanakkor felveti a kérdést, hogy milyen módon alakulnak át az öregedés kulturális narratívái, és hogyan változnak ezek társadalmi percepciói a digitális térben. Kutatásomban azt vizsgálom, hogy az idősebb korosztályok hogyan jelennek meg a közösségi média divattal kapcsolatos tartalmaiban, és milyen narratív és vizuális stratégiák révén építik fel identitásukat ezek a szereplők. A kutatás egyik központi eleme a közönségreakciók elemzése, amely feltárja, hogyan viszonyul a társadalom az idősebb generációk divatban való megjelenéséhez, milyen attitűdök, előítéletek és elfogadási mintázatok rajzolódnak ki. A vizsgálatban TikTok-tartalmak és a hozzájuk kapcsolódó kommentek elemzésével mutatom be, hogy a digitális tér hogyan jeleníti meg az idősök divattal kapcsolatos tartalmait, és milyen diskurzusok bontakoznak ki ezzel kapcsolatban.

BÁLIZS BEÁTA

JPM Néprajzi Osztály; PTE BTK
Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék
(óraadó)

Nemzeti szalaggal díszített „magyar ruhák”

Előadásomban egy viselettörténeti kérdés megközelítésének régi és új írányaival foglalkozom. Az ún. magyar ruhával, amely nagy földrajzi területen volt jelen a 19. század végétől a szocializmus kibontakozásáig, többféle tudományos kutatás foglalkozott. Eddig jórészt a néprajzi gyűjtés hagyományos módszerével közelítettek e téma felé. A népviseleteket vizsgálva találkozott vele Fél Edit Kolozsvár-Hóstáton, az Amerikába kivándorolt magyarok közt végzett terepmunkája során kutatta gyökereit Fejős Zoltán. De foglalkozott ezzel a kalotaszegi társadalmat résztvevő megfigyeléssel tanulmányozó Fülemlé Ágnes, a barcasági konfirmációs öltözködést hasonló módszerrel vizsgáló Veres Emese Gyöngyvér is. Annak ellenére, hogy a közgyűjteményekben őriznek magyar ruhákat, ezek formai változatairól keveset tudunk. A kialakításuk és díszítésük iránt érdeklődő mai muzeológusok az eredeti darabok mellett gyűjthetnek további, szintén erről a viseletformáról valló tárgyakat, hiszen rengeteg olyan fotó, művészi alkotás maradt fenn, melyek ezt örökítik meg. Ismerünk például magyar ruhás alakokat ábrázoló dísztárgyakat is. Ezek forrásértéke vitatható, ráadásul giccsesnek bélyegzett voltak miatt múzeumi őrzésük is megkérdőjelezhető. Érdekes módon a giccs fogalma a magyar ruha kapcsán is felmerült már. 1947-ben pl. „nemzetiszínű szalaggal díszített szoknyás giccsként” hivatkoztak rá. Utóbbi laikus véleményét megfogalmazó hölgy szerint „a nemzeti színű szalag nem ruhadísznek való”. E két gondolatból kiindulva érdemes ezt a viseletet mind a nemzeti színek használatának tágabb kontextusában, mind a giccsről alkotott mai elméletek fényében megvizsgálni.

CZINGEL SZILVIA

HH, Magyar Népi Iparművészeti Múzeum

A „magyar motívum”

Haute couture és a magyar népművészet

A múlt század elején a historizmussal szembeforduló szecesszió lett talán az utolsó egységes stílus, amely a múlttól elszakadva a modern élet lendületét igyekezett megragadni, ugyanakkor romantikus módon épp a technológiával és a tömegtermeléssel próbált szembehelyezkedni, az Arts & Crafts mozgalom hatására felelevenítve a kézműves módszereket. A közép-kelet-európai országokban egyedi arculatot adott mind a szecessziónak, mind az art decónak, köszönhetően annak, hogy a folklór képes volt maradandó visszahatást gyakorolni az úgynevezett magas művészetre. A 20. század elejének két nagy stílusa (a szecesszió, illetve az art deco) és a népművészet találkozása a divatban is jelentkezett egészen különös és újító módon, ami befolyásolta a korabeli nemzetközi divatot és hatott a nagy divatházak tervezőire is. A 20. század első időszakának orientalista felfogása, az etnikus vonások megjelenése az öltözködéskultúrában jelentős divathullámot idézett elő az 1910-es évekre. A képzőművészet, az iparművészet és a népművészet óriási hatással volt a kor divatjára, ami progresszív és rengeteg izgalmas megoldást, ötletet vitt a korábbi konvenciókat követő divatba. A formabontó, az avantgard stílusjegyek ötvözése az ornamentikus népies világgal az európai és tengerentúli divat egyik csúcspontját hozta magával. Az 1910-es évek elejétől a divatban egyre gyakrabban jelentek meg olyan ötletek, motívumok, amelyek forrása a népművészet volt. A motívumokat a ruhatervezők absztrakt formában, közvetlenebben felhasználva, vagy átértelmezve használták. Képviselői igazi „fenegyereknek” számítottak, Paul Poire-tól Léon Bakston keresztül Elsa Schiaparellig. Ruhaterveik jelmezszerűek voltak, a színpadi jelmezszerveik pedig az antik és a távol-keleti világ formakincsét, valamint a közép-kelet-európai és balkáni népek népviseletének hímzéseit és díszítőelemeinek technikáit tükrözték. Hogyan fedezte fel magának Párizs és Amerika a magyar népművészetet, és hogyan lett része a nagy divatházak kollekciójának? Az előadás erre keresi a választ.

CSÁJI LÁSZLÓ KOPPÁNY

MMA Művészetelméleti
és Módszertani Kutatóintézet

Alternatív közösségek és a divat (művészetantropológiai elemzés)

A társadalmi státusz, a nem, a korosztály, a szakma és sok más társadalmi csoport fogyasztási szokásai, a kortárs hazai és nemzetközi divatszakkmával fennálló kölcsönhatása, az értékrendek dialektikája számos kutatás témája. Mi a helyzet azonban az alternatív közösségekkel, vallási mozgalmakkal, szubkultúrákkal? Mennyire érvényesülnek ott is azok a szabályszerűségek és trendek, amelyeket a nagyobb társadalmi rétegek, csoportok esetében ismerünk? Majdnem húsz éve végzek antropológiai terepmunkát Kárpát-medencei új vallási mozgalmak, szubkultúrák és más alternatív közösségek körében. Újpogány, karizmatikus keresztény megújulási és New Age jellegű csoport is van köztük, de van pusztán az érdeklődési kör vagy értékrend alapján szerveződő csoport is, mint amilyen a magyarországi hagyományörzők és történelmi újrajátszók (historical re-enactment) mozgalma. Előadásomban e terepmunka-tapasztalataimra építve induktív, művészetantropológiai perspektívából elemzem az alábbi kérdéseket. Összehasonlító jelleggel vizsgálom, hogy milyen divattrendek jelennek meg e társadalmi csoportok körében; hogyan módosulnak a globális és nagy kultúrkörökre jellemző folyamatok. A divatkutatásban egyre nagyobb szerepet kapó értékorientációk, mint például a fenntarthatóság, az újrahasznosítás, az ökológiai lábnyom csökkentése, a helyi anyagok és lokális (vagy a csoportra jellemző) formai nyelv használata érvényesül-e és ha igen, hogyan érvényesül a körükben. Milyen sajátosságok és belső törvényszerűségek jellemzik e csoportokat, milyen „divatjuk” van; ezek mennyire normatív, diszkurzív vagy esetleges jelleggel hatják át e kisközösségek életvilágait.

EGRI PETRA

PTE KPVK, Alkalmazott Művészetek Tanszék;
MMA Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

AI x Fashion, A CGI-divatinfluenszerek és márkakollaborációik

Az ismertségipar közelmúltbeli változása nyomán megjelenő digitális influenszerek (CGI, vagyis számítógép által generált, így kizárólag a digitális térben „létező”) jelensége átalakította azt a módot, ahogyan a divatmárkák a közösségi médián keresztül kommunikálnak potenciális vásárlóikkal. Az Instagram mediális tere lehetőséget nyújt a „személyesség és közvetlenség” érzetének kialakítására. A mesterséges intelligencia azonban olyan nem emberi profilokat, olyan avatarokat hoz létre, amelyek átformálják a divatmárkák reklámozási lehetőségeit és újfajta személyességet alakítanak ki a közönség számára. Előadásomban a 2024 eleje és a 2025 január vége közötti időszak öt legnagyobb követőszámmal rendelkező CGI-divatinfluenszer karakterét (@lilmiquela, @shudu.gram, @magazineluiza, @noonoouri, @fit.aitana) és csatornáinak vizuális tartalmait vizsgálom kvalitatív tartalomelemzéssel. Arra vagyok kíváncsi, hogy a CGI-influenszerek vizuális tartalmi és posztjai miképpen változtatják meg a divat létrehozásának módját és a divattárgyakhoz való hozzáállásunkat.

ESKÜDT JUDIT

BCE, Szociológiai
és Kommunikációtudományi
Doktori Iskola

Artifikáció a divatkommunikációban

Az artifikáció vizsgálata kulcsfontosságú a luxusmárkák menedzsmentje kapcsán, mivel stratégiai kommunikációs eszközként szolgál a kortárs luxuspiacon komplexitásainak kezelésében, különösen a figyelem- és élményalapú gazdaságok közegében. A luxusmárkák nem csupán arra törekednek, hogy művészetként tekintsenek rájuk, hanem arra is, hogy ez az értelmezés elengedhetetlen legyen fennmaradásukhoz – egy olyan gazdasági környezetben, ahol a figyelem szűkös erőforrás, és az élmények iránti kereslet magas (Kapferer, 2014). A luxuscégek elsődleges kihívása a növekedés, márkájuk exkluzivitásának megőrzése mellett; a túlzott növekedés ugyanis ronthatja a presztízst, és alááshatja a szűkösség elvét, amely a luxusárképzés alapja. Az artifikáció, a divatkommunikáció eszközeként, stratégiai megoldást kínál: újradefiniálja a luxus hagyományos értékmérőit, és a kereskedelmi termékek számára a művészethez hasonló tiszteletet és státuszt biztosít. Az előadás átfogó megközelítést nyújt az artifikációról, feltárva annak történelmi gyökereit, valamint betekintést ad vitákba és kritikákba annak érdekében, hogy jobban megértsük, miként hat az artifikáció a vállalati, üzleti valóságra. Fontosságának növekedése ellenére az artifikáció továbbra is viszonylag alulreprezentált fogalom az akadémiai irodalomban.

GULYÁS KLÁRA

Sárospataki Református
Hittudományi Egyetem

„Identitáslenyomatok”

Diplomás romák/cigányok fogyasztási mintázatai és öltözködési stratégiái

Az előadás a diplomás romák/cigányok etnicizált fogyasztási szokásait vizsgálja az identitáskonstrukció és a kulturális reprezentáció összefüggésében. A kutatás központi kérdése, hogy a pozitív roma identitás kialakulása milyen hatással van a kulturális termékek fogyasztására, valamint az öltözködési és viseleti preferenciákra. Az interjúkra és kérdőíves adatokra épülő empirikus elemzés azt mutatja, hogy az etnicizált fogyasztás nem csupán esztétikai vagy kulturális választás, hanem az identitás kifejezésének, az előítéletekkel való megküzdésnek és a társadalmi mobilitásnak is eszköze. A roma alkotók kulturális produktumai, valamint a viselet és az öltözködési szokások különösen fontos szerepet játszanak az önreprezentációban és a társadalmi térben történő navigációban. A kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a roma értelmiség körében az öltözködés és a kulturális fogyasztás egyfajta státuszképző mechanizmusként is funkcionál, amely hozzájárul a kollektív roma/cigány identitás megerősítéséhez és a társadalmi elismerésért folytatott küzdelemhez. Az előadás kapcsolódik a divat szociológiai és kulturális aspektusaihoz, valamint a viselettörténet identitásformáló szerepéhez, így szervesen illeszkedik a divat mediális reprezentációját vizsgáló interdiszciplináris diskurzusba.

GYÖRÖK BORI

MOME Doktori Iskola

Digitális haute couture

Doktori kutatásomban a digitális haute couture-rel foglalkozom, különböző szabályrendszereken alapuló technikákon belül mit számíthatunk haute couture-nek és mi az, amit nem, ezt pedig Iris van Herpen munkásságán, párizsi kiállításának keretein belül mutatom be, melynek neve *Sculpting the Sences*. A kiállítás, melyet saját bőrömmön tapasztaltam, remekül szemlélteti, hogy az alkotó eddig milyen fázisokon ment keresztül, és azt, hogy a digitális haute couture technológiákat hogyan és milyen léptékben alkalmazta egyes kollekcióiban. Az haute couture tükörfordításban magas szabászatot, vagy még inkább magas ruhakészítést jelent. Nem lehet azonban minden márka haute couture. Szabályrendszereken alapuló szűk alkotói kör ez, mely a márkákat lokációsan technikailag és mennyiségileg különbözteti meg. A magas szabászat a divat kifinomultságának megtestesítője a burzsoá francia luxus minden esszenciáját hordozza magában, többek között kiváló anyagokból és részletgazdag struktúrák díszítéseivel látnak napvilágot ezek a darabok. Azonban egyre inkább elterjedtek a fast fashion és a ready-to-wear területein is a digitális eszközök használata, de vajon milyen hatással van ez a magas szabászatra? A digitális haute couture egy fúziót jelent, mintha csak egy tradicionális francia konyhát ötvöznénk egy japán futurisztikus és innovatív étteremmel. A disszertációmban már említett tradicionális francia kézműves technikák ötvözése a 21. századi digitális gyártással és tervezéssel. Ez a nóvum tükrözi miként alakul napjainkban a divatipar és hogyan teremt új irányokat a luxus világában alkalmazva digitális tervezést, 3D nyomtatást, printelést, lézervágást és még sok digitális formalkítást.

HAVASRÉTI JÓZSEF

PTE BTK, Kommunikáció-
és Médiatudományi Tanszék

A kortás színház és a „new wave/ post-punk” dizájn kölcsönhatásai Czakó Zsolt tervezőgrafikus nyolcvanas évekbeli munkáiban

Előadásom egy 1987-es pécsi színházi bemutató, Peter Handke Kaspar című drámájának sajátos utóéletéhez kapcsolódva egy eddig feldolgozatlan, Czakó Zsolt magánarchívumában megőrzött tárgyi forrásanyag (díszletek, ruhák, kiegészítők, grafikai munkák, fényképek) elemzése segítségével tekint át a nyolcvanas évek hazai újhullámos divattörekvéseit. Vizsgálódásaim során négy elemzési szintet különítek el egymástól: (1) a tárgyi egységek (ruhák, jelvények, kiegészítők) szintjén megragadható „stílusbarkácsolás” műveleteit, (2) a tárgyi egységek esztétikai kompozícióba rendezését az 1987-es projekthez kapcsolódó fotografiai ábrázolásokon, (3) a „new wave look” részét képező tárgyak és eszközök szubkulturális kontextusait, valamint (4) az elemzett stílusalkotó eljárások viszonyát a nyolcvanas évek (akkor az „új érzékenység” fogalmán keresztül értelmezett) kortársművészeti törekvéseihez, mozgásaihoz.

HÁZAS NIKOLETTA

ELTE BTK,

Média és Kommunikáció Tanszék

Műtárgy/divattárgy

A tárgyak jelentésváltozásai az egymással dialógus viszonyban Lévo kulturális mezőkben

Előadásomban a francia szociológus, szociálfilozófus Pierre Bourdieu mező-fogalmát és -elméletét alapul véve arra kérdezek rá, hogy létezik-e autonóm divatmező és autonóm divattárgy abban az értelemben, ahogy a nyugati művészettörténeti és művészetelméleti narratívákban „műtárgyakról” beszélünk, amelyek a „művészeti mezőben” válnak jelentésteli tárgyakká? A két feltételezett mező (művészeti mező és divatmező) közötti dialógusok, áthallások és áttelepülések vizsgálatával, konkrét hazai és nemzetközi példák segítségével kísérem meg felvázolni és meghatározni azt a két kulturális közeget, amelyekhez képest a kérdés felvetése egyáltalán lehetségessé válik, s amelyekhez való viszonyban értelmet és „formát” nyerhetnek a műtárgy- és a divattárgyfogalmak. Hipotézisem szerint a két kulturális közeg közötti folyamatos – és a Bauhaus-iskola műtárgy- és mezőértelmezése óta erősödő – dialógus arra enged következtetni, hogy bár egyre határozottabb az igény a divatmező autonómiájának a legitimációjára és a divattárgyak autonóm voltának a hangsúlyozására; a két kulturális mező mégsem tud függetlenedni egymástól, ezért a „divattárgy” és a „műtárgy” fogalmak is egymáshoz képest válnak meghatározhatóvá és kulturális értelemben jelentéstelivé. A kérdés: miként?

HERDON ERIKA

a Héria Enamel hazai divatmárka
alapítója és tervezője

„Tűzzománc a divatban”: hagyomány és megújulás határán

Az értékteremtés és annak megőrzése mindig generációs kérdés is: mennyire adjuk tovább, mennyire ismerjük fel a jelentőségét, és hogyan tudjuk relevánssá tenni a jelenkor számára. A tűzzománc például egy különleges, időtálló technika, amelyben benne rejlik a hagyomány, a mesterségbeli tudás és az egyediség – ugyanakkor a kérdés az, hogy mennyire képes beépülni a mai fogyasztói szokásokba. A megújulás és az elfeledés közötti vékony határvonal sokszor azon múlik, hogy a mesterek és az alkotók mennyire tudják megtalálni a kapcsolatot a mai piaci igényekkel. Az új technológiák nem feltétlenül ellenségei a tradíciónak – ha megfelelő módon használjuk őket, akár segíthetik is a kézműves technikák fennmaradását, például a design, a digitalizáció vagy az anyagfejlesztés révén. Az igazi kérdés talán nem is az, hogy a piaci környezettel harcolunk-e, hanem hogy megtaláljuk-e benne a saját helyünket. Az érték mindig relatív, de ha képesek vagyunk történeteket mesélni az alkotásainkkal, ha érzelmi kötődést teremtünk a közönséggel, akkor az érték nemcsak fennmarad, hanem új jelentést is kaphat.

KESZEG ANNA
MOME; BBTE

A kortárs divat időparadoxona

A modernista divatelméletek a divat lényegét az időhöz való viszonyban ragadták meg. Roland Barthes a divat zsarnokságát időszenvedélynek nevezte. A kritikai divattanulmányoknak is fontos, önálló vizsgálati területe divat és időbeliség viszonya (ld. pl. Caroline Evans, Alessandra Vaccari: *Time in Fashion*. Bloomsbury, 2020). Társadalmi szinten akut probléma az idő felgyorsulásának tapasztalata. Az idő elfogy, beérhetetlen, rohan, egyre gyorsabb tempót diktál. Sokan a divatot teszik felelőssé a kortárs társadalom rohanó idejéért. Az előadás a gyors és a lassú ellentétpár működését vizsgálja a kortárs divatjelenségek igen tág spektrumára kiterjesztve. Kiindulópontja a divatjelenségek piramisa, mely a gyártási folyamat jellegére, a márkázási sajátosságokra, az árképzésre építve tesz különbséget a fast és a slow fashion különféle gyakorlatai között. A bemutató célja az időalapú divatdefiníció kortárs kontextusba való áthelyezése, illetve összekapcsolása kortárs divattervezői gyakorlatokkal és divatjelenségekkel. Ilyen értelemben célja egy olyan analitikus fogalmi háló kialakítása, mely a krízishelyzetben levő kortárs divatipar megváltozó és párhuzamos időkonceptióit szintetizálja.

KOLLÁR CSILLA

MNM KK, Újkori Főosztály,
Textilgyűjtemény

Recycling a századfordulón

Átalakított női díszruhák a Magyar Nemzeti Múzeumban

A MNM Textilgyűjteményében őrzött öltözetek sok évtizedes, akár évszázados használatról is tanúskodhatnak. Értő szemek hamar felfedezhetik, ha egy ruhát kicsit kibővítettek, kiegészítettek, átszabtak. Az átalakításoknak számos oka lehetett: az idővel átalakuló test, az új viselő, az elhasználódott alapanyag, vagy akár a változó divat. Különösen érdekes megfigyelni a díszruhák hosszú életét és azt a módot, ahogy generációkon keresztül használták és formálták őket. A magyar szabású díszruha, elterjedt nevén a díszmagyar, évszázadok óta a hazai nemesség emblematisztikus öltözete. Az ősök által viselt darabok a reprezentációt nem csak a hozzájuk rendelt ékszereken, értékes textíliájukon keresztül szolgálják. Az elődök által viselt ruhadarabok és kiegészítők a család eredetére, hagyományaira, régmúltba visszanyúló történetére hívják fel a figyelmet. Múlt és jelen kapcsolódik össze az öltözetek viselésékor és újrahasznosításakor. Előadásomban egy frissen bekerült öltözet kapcsán szeretném bemutatni a történelmi ruhák átalakításának módszereit, okait és tanulságait.

KRISTON LILI

MOME, Művészetelmélet Doktori Iskola,
a Romani Design kurátora

VARGA MÁRIA HELENA

SZTE, Néprajzi és Kulturális Antropológiai
Tanszék, a Romani Design alapító tervezője

Multilaterális Mária

Mária-tisztelet a kortárs roma művészetben és designban

A Mária-tisztelet kiemelt helyet foglal el a roma kultúrában: manifesztumként megfigyelhetőek spirituális, közösségi és művészi kifejezőmódok. Előadásunkban azt vizsgáljuk, hogy a kortárs művészet és design miként értelmezi újra a Mária-ikonográfiát a roma kulturális narratívákban, különös tekintettel a Romani Design művészeti gyakorlatára. A Romani Design a világ első roma divatstúdiója és aktivista művészeti kezdeményezése, amelyet Varga Erika és Varga Helena alapítottak 2010-ben. Céljuk, hogy a divat és a művészet eszközeivel erősítsék a roma közösségek kulturális reprezentációját, a társadalmi egyenlőséget és építsék a roma kultúra presztízsét, a divatot mint a művészetben megjelenő aktivizmus platformját használva a változás katalizátoraként. A „Gypsy Madonna” motívum és a Romani Madonna-kollekció elemzésén keresztül bemutatjuk, hogyan válik a művészet a kulturális reprezentáció és aktivizmus eszközévé. Esettanulmányaink közé tartoznak a Körforgásban – In Circulation: Romani Design és a Romani Design Fashion Art kiállítások, amelyekben egy videóalapú munka is szerepelt: a Csatka-Szentkúti Szűz Mária-szobor Romani Design-ruhába öltöztetését mutatja be. Ez az ikonográfiai és konceptuális szempontból is sokrétű alkotás egyszerre fejezi ki a roma közösség Mária-tiszteletét és annak kortárs vizuális újraértelmezését, megismerését. A Mária-hit egyéni és közösségi megismerésével, illetve megtestesítésével ezek a művészeti gyakorlatok a kulturális örökség és a modernitás, a hit és az identitás kapcsolatának paradigmáit vázolják, miközben a roma művészet helyét, helyzetét is vizsgálják a kortárs művészeti diskurzusban. Designelméleti szemszögből elemezzük a művek koncepcionális alapjait, a vallási hagyományok kortárs esztétikába való ágyazását, valamint szerepüket a kulturális emlékezet és érdekérvényesítés területén. Előadásunk rávilágít a spiritualitás és aktivizmus metszéspontjaira, a Mária-ábrázolás működésére szekuláris és nem vallásos kontextusokban, a popkultúrában és a digitális térben. Kutatásunk hozzájárul a vallási ikonográfia kortárs művészeti és kurátori gyakorlatokban betöltött szerepéről, jelentőségéről és értelmezéséről szóló szélesebb diskurzushoz.

LOVAS KISS ANTAL

DE, Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar,
Társadalomtudományi Tanszék

Kutyadivat: luxuscikk vagy társadalmi üzenet?

Az ebtartási trendek médiareprezentációja

A nyugati társadalmakban a 19. század óta közel 400 új kutyafajtát hoztunk létre, ez pedig lehetőséget teremtett arra, hogy az ebtartás az önkifejezés és a státuszjelölés eszközévé váljon. A fajtaválasztás a tulajdonosok kulturális üzenete, osztályukat, érdeklődési körüket és személyiségüket kívánják jelezni azzal, hogy milyen kutyát választanak házi kedvencnek. A fajták a fogyasztói preferenciákat kifejező márkákká váltak. Egy divatos fajta birtoklása azt üzeni, hogy egyszerre vagy trendi, és megengedhetsz magadnak egy luxuscikket. A fajták közötti értékhierarchiát napjainkban többnyire nem a funkciójuk vagy a használhatóságuk, hanem a divat határozza meg. Ugyanakkor néhány éve civil kezdeményezésre egyre inkább a gazdátlan kutyák örökbefogadása válik divatossá. A menhelyekről származó gyakran anyagi értéket nem hordozó, nem fajtatiszta kutyák iránt egyre növekvő társadalmi érdeklődés mutatkozik. A két eltérő trend egy időben más jellegű kutyák divatját hozta magával. Különösen érdekes lehet, hogy ebben a helyzetben a különböző médiacsatornák melyik divatirányt hogyan mutatják be? A Debreceni Egyetem Antrozoológiai Kutatócsoportja 2021 óta vizsgálja ezeket a változó kutyatartási trendeket, előadásom ezekre a kutatási eredményekre támaszkodik.

MINORICS TÜNDE

PTE BTK, Humán Fejlesztési és
Művelődéstudományi Intézet

Dresszkód küszöbembereknek

A mohácsi busójárás mint rítus, mint cselekvési mező az egyén és a társadalmi rend közötti kapcsolatnak egy átmeneti, köztes állapotát teremti meg, ahol az alakoskodók (játéklények) ebbe a köztes térbe lépnek be és vállalják fel a köztes állapotot. Viktor Turner elméletéből kiindulva egy küszöbvilághoz csatlakoznak, ahol a cselekvő küszöbemberek a busójárás alakoskodói. Ebben a küszöbvilágban a káosz rendje szabályozza cselekvéseiket, megjelenésüket, így a busók és a „sokaclányok” viseletét is. Turner felfogása szerint ez az állapot „zárványnak” tekinthető, ami nem változtatja meg a társadalmi struktúrát, csak rámutat arra, míg Bourdieu szerint annak eljátszása, a megkülönböztetés felállítása a lényeg. A mohácsi szokáshagyomány esetében a farsangi időszakon kívül zajló társadalmi diskurzus érinti a közösségi identitás, az esztétika, a közösségi szabályok, az egyéni szabadság kérdéseit, magát a farsangi viseletet is. A farsangi viselet a kollektív reprezentáció egyik manifesztációja, így változásainak szükségszerű elfogadását vagy megakadályozását közösségi diskurzusok, közösségi kezdeményezések, valamint az érintettek bevonásával történő beavatkozás módjainak tervezése és megvalósítása kíséri. Mindennek jelenkori, aktuális kérdéseit és paradoxonját mutatom be előadásomban. A sokac női farsangi viselet változásain keresztül a konstrukció-rekonstrukció-adaptáció hármását egy közösségi értékválasztást követő elköteleződés és felelősségvállalás kihívásának tekintem. Lehet-e/szabad-e változtatni a viseletet? Performatív aspektusból nézve mit üzen a viselet, milyen elemeket használ fel, beszélhetünk-e divatjelenségről az alakoskodás állapotában?

M. NAGY EMESE

MMA művészetelmélet-ösztöndíjas

Jelmezek, divatok a néptáncszínpadon

A néptánc színpadra kerülésével, a színpadi néptáncművészet kialakulásával együtt születik a kérdés, milyen jelmezben, viseletben kerülhetnek, kerüljenek színre az egyes táncalkotások. A hitelesség, a színpadi látvány és az adott produkció elvárásai az egyes korokban másképpen befolyásolták a színpadi néptánc öltözékeit. Az eredeti és stilizált, majd újragondolt darabok, a hétköznapi és ünnepi, a tájegységenként és életkorok szerint elkülönülő öltözékek más-más arányban és funkcióval kerültek színre, és időről időre fölvetődik az egyformaság és egyediség kérdése. Az utóbbi évtizedben egyre nagyobb hangsúlyt kapnak az öltözékkiegészítők is: ékszerek, fejdíszek, kendők, lábbelik. Külön kell szólnunk a kivetkőzés különböző stádiumainak színpadi megjelenéséről is. Előadásomban a színpadi néptánc történetével foglalkozó alap kutatásaimhoz kapcsolódva a színpadi néptáncdivat főbb tendenciáinak áttekintésére vállalkozom a kezdetektől, vagyis a Gyöngyös-bokrétától a táncházmozgalomhoz kötődő divatjelenségeken át a folklór-együtteseknél a XXI. században megjelenő törekvésekig, a táncszínházi produkciókig és a kortárs divattervezőkkel való együttműködésekig.

OBRAZTSOVA ANNABalassi Intézet, Balassi Képzési Programok,
Azari Art**PUDOVA TATYANA**

Balassi Intézet, Balassi Képzési Programok

Etnofuturizmus az udmurt nép kultúrájában és divatjában

Az előadás célja az etnofuturizmus mint egyedülálló művészeti irányzat bemutatása, amely a finnugor népek kultúrájában fejlődött ki, és annak vizsgálata, hogy ez a jelenség hogyan tükröződik a kis népek, így az udmurtok kultúrájában. Az etnofuturizmus fogalmát a 20. század végén észt költők és festők találták ki. Ennek a fő gondolata: a hagyományok (mítoszok, népi iparművészet, dalos folklór) és a modernitás ötvözése. Ez a művészeti irányzat mára számos minőségi nemzeti médiakontentet, zenei együtteseket, valamint ruha- és ékszertervező műhelyeket hozott létre, ami viszont növeli az emberek érdeklődését saját etnikai kultúrájuk iránt. Az etnikai alapon stilizált ruházat az egyik legnépszerűbb és leguniverzálisabb önkifejezési eszközzé vált. Az előadás során azt elemezzük, hogyan használják különböző tervezők a nemzeti öltözködés kulturális kódjának teljesen eltérő elemeit a stilizált ruházati és kiegészítő kollekciók létrehozásához. Ez segít konkrét példákon keresztül bemutatni, mennyire rugalmas a nemzeti öltözködés formavilága, és hogyan alkalmazkodik könnyedén a modern valóságokhoz. Az előadás az etnofuturizmust mint az etnikai kultúra népszerűsítésének és fejlődésének eszközt tárgyalja, valamint azt is bemutatja, hogyan járulnak hozzá e művészeti irányzat elemei az önkifejezéshez és az etnikai identitás kialakításához.

ORBÁN JOLÁN

PTE BTK, Modern Irodalomtörténeti
és Irodalomelméleti Tanszék

Konceptuális divatművészet

Viktor & Rolf kiállításai

Divat vagy művészet? – teszi fel a kérdést Roger Diederer, a Münchener Kunst-halle igazgatója a *Viktor & Rolf Fashion Statements* kiállítása alkalmával (2024). „Miért ne lehetne mindkettő” – hangzik a tervezőpáros válasza, akik otthon érzik magukat a kiállítótérekben, hiszen 1994 és 2024 között harminc divatkiállításuk volt. Avantgárd luxusdivat, konceptuális divatművészet, „tervezőművészek”, „art couture”, megannyi szokatlan kifejezés, amelyek jól jelzik, hogy a kiállítás a divat és a művészet közötti kapcsolt újraértelmezésére ösztönzi a kritikusokat. A kérdés valójában Viktor Horsting és Rolf Snoeren kérdése, akik kiállításokkal kezdték a karrierjüket, galériákban, múzeumokban állították ki a divattal és művészettel kapcsolatos elképzeléseiket, fotóikat, videóikat. Így jutottak el Hollandiából Párizsba, a galériákból a kifutókra, majd vissza a kiállítótermekbe. „A divatbemutató rövid életű, de a kiállítás örökre szól” – jegyzi meg Viktor Horsting, ezért is térnek vissza rendszerint a galériákba és a múzeumokba. A kiállítás kurátora Thierry-Maxime Lorient, akinek Jean Paul Gaultier, Peter Lindbergh, Thierry Mugler után ez a negyedik divatkiállítása Münchenben. A *Viktor & Rolf* párosnak viszont ez volt az első németországi kiállítása, amelyen több mint száz ruhát vagy ruhaszobrot mutattak be, de találóbbr lenne azt írni, hogy vittek színre, mivel számukra a divat sosem csak a ruhákról szól, hanem egy fogalom vagy elképzelés köré épülő performanszról. Franziska Stöhr a kiállítás társkurátora szerint a tervezőművész párosnak épp ebben áll az egyedisége, hogy mindig egy gondolat vagy fogalom, vagy koncepció köré építik a bemutatót, mintegy visszafelé terveznek, először kitalálják a bemutató koncepcióját, ezután következik a ruhák tervezése. Az előadásban azt vizsgálom, hogy a *Viktor & Rolf* tervezőművész páros miként kérdőjelezi meg, avagy dekonstruálja a divat világát és miként forgatja fel a divatkiállítások rendjét.

PACSUTA SZILVIA

THE, kulturális örökség tanulmányok
szakos hallgató

Karády Katalin stílusa a világdivat és a magyar nőideál metszéspontján

Karády Katalin személye a 20. századi magyar divattörténet egyik legmeghatározóbb alakja. Bár 1938-tól már színházi szerepei révén is ismertté vált, azonban az igazi áttörő sikert a filmszerepei hozták meg számára. Ikonikus stílusa több szempontból figyelemre méltó. Különleges módon ötvözte a klasszikus hollywoodi és nyugat-európai *femme fatale* karakterek, mint Katharine Hepburn vagy Marlene Dietrich stílusjegyeit, ugyanakkor sajátos magyar eleganciát is képviselt. Előadásomban Karády Katalin jellegzetes stílusát elemzem: hogyan formálta meg a „magyar végzet asszonya” karakterét, milyen viseletek jellemezték, és miként alakult ki az a kép, amely a filmjein keresztül eljutott a közönséghez, rajongóihoz. Kitérek arra is, hogy napjainkban hogyan értelmezzük Karády stílusát és divatörökségét. Vizsgálom a jellegzetes, modern megjelenést kölcsönző nadrágkosztümjeinek üzenetét a kor társadalma számára, hiszen szembement a korszak alárendelt, klasszikus női szerepeivel: Magyarországon ekkoriban a nadrágviselés még nem volt elterjedt a nők körében. Összegzem Karády öltözekeinek, stílusának hatását a korabeli magyar női viseletre, végül bemutatom, hogy 2025-ben hogyan él Karády Katalin öröksége Magyarországon. Kutatásom során a Bajor Gizi Színészmúzeum fotó- és tárgygyűjteményét, az ózdi Nemzeti Filmtörténeti Élménypark anyagait, valamint korabeli sajtóforrásokat – cikkeket, interjúkat, fényképeket – vizsgálok mint elsődleges forrásokat. Munkám során támaszkodok Péter Zsolt színháztörténész kutatási eredményeire is.

PRÉM KATA ZSÓFIA

ME, Deák Ferenc Állam-
és Jogtudományi Doktori Iskola

A hagyománytól a trendekig Szerzői jogi kihívások a folklór ihlette divatban

A folklór és a kortárs divat metszéspontja számos izgalmas jogi és etikai kérdést vet fel, különösen a szellemi tulajdonjogok területén. A folklór – amely a UNESCO meghatározása szerint egy adott közösség kulturális identitását hordozza – rendkívül sokféle kifejezőmódot foglal magában, beleértve a hímzést, a néptáncot, a népmeséket, a népdalokat és a hagyományos viseleteket. Ugyanakkor ezeknek az elemeknek a globális divatmárkák általi átvétele vitákat generál a szellemi tulajdon védelme körül. Az elmúlt években számos jelentős eset rávilágított e kérdéskör összetettségére. Például Tory Burch 2018-as kollekciója, amely román népviseletekből merített ihletet, valamint a Mango által adaptált kalotaszegi hímzések kritikát váltottak ki, mivel sokak szerint nem ismerték el megfelelően azok hagyományos eredetét. Hasonlóképpen a Louis Vuitton is bírálat érte olyan darabok miatt, amelyeket erdélyi viseletek eltulajdonításával vádoltak. A szerzői jogi szabályozás szerint a folklór kifejeződései jellemzően nem részesülnek védelemben. Ez azonban nem akadályozza meg a tervezőket abban, hogy a folklór ihlette műveikre jogi oltalmat szerezzenek. Ez paradox helyzetet teremt: míg egy közösség kulturális megnyilvánulásai jogvédelmet nélkülöznek, addig a külső tervezők által készített adaptációk jogi elismerést nyerhetnek. Ezért előadásom fókuszába a folklór szerzői jogi védelmének szükségességét és lehetőségeit helyezem. A hagyományos kulturális kifejezések gyakran nem köthetők egyetlen alkotóhoz vagy pontos keletkezési időhöz, ami szemben áll a szerzői jog individualista alapjaival. Ráadásul a szerzői jog időbeli korlátozottsága nem illeszkedik a folklór időtlen természetéhez, ami oda vezethet, hogy a kulturális örökség védtelenül a közkinccsé válik, ezáltal kiszolgáltatva azt a kulturális kisajátításnak és elértéktelenedésnek. Az előadás olyan lehetséges megoldásokra összpontosít, amelyek a kulturális örökség megőrzését és a szellemi tulajdonjogok védelmét egyaránt figyelembe veszik. A cél, hogy feltárja a kulturális örökség, a szerzői jog és a globalizált divat közötti bonyolult metszéspontokat. Kiemeli annak szükségességét, hogy olyan árnyalt megközelítést alkalmazzunk, amely egyszerre tiszteli a hagyományos kultúrák örökségét, miközben lehetőséget biztosít az innovatív és tiszteletteljes integrációra a modern divat világában.

SIMONOVICS ILDIKÓ

MNMMK, MNM

Magyar Menyasszony

Kísérlet a házasság és az esküvő témájára épülő sikeres részvételi kiállítás megvalósítására

Az előadásomban a Magyar Menyasszony projekt és kiállítás jó gyakorlatát mutatom be: hogyan válik egy kutatási téma közösségi üggyé, lehet-e egy történeti témával versenyre kelni a képzőművészeti tárlatok népszerűségével? Elegendő-e a divat és a női szempont vonzereje nemzetközi sztárbrándok nélkül. A kurátori narratíva vezérfonalát a személyes tárgyak és történetek adták, ehhez igazítottuk a tágabb kontextus tartalmait, amelyeken keresztül 500 évre visszamenőleg irányítottuk a figyelmet a nők társadalomban betöltött szerepének változására.

Mi a Magyar Menyasszony?

- az MNM nemzetközi szinten is egyedül álló projektje,
- egy KÖZÖSSÉG – amely az esküvőhöz és a házassághoz kapcsolódó személyes és családi kötődéseinek keresztül kapcsolódik (FB),
- minden idők eddigi egyik legsikeresebb hazai KÖZÖSSÉGI GYŰJTÉSE,
- egy ONLINE GYŰJTEMÉNY – weboldal – www.magyar menyasszony.hu,
- egy SIKERES időszaki KIÁLLÍTÁS – az elmúlt két évtizedben a Magyar Nemzeti Múzeum leglátogatottabb saját fejlesztésű, saját koncepcióra épülő itthon bemutatott kiállítása.

SOMOGYVÁRI EDIT

Editing Your Style

A genderfluiditás és a divat

Mi lesz a stylistok szerepe a jövőben?

A divat mindig is szoros kapcsolatban állt a társadalmi változásokkal, és a genderfluiditás a 21. század egyik legizgalmasabb és leginkább formálódó trendje. De vajon milyen szerepe lesz a stylistoknak ebben az új világban? 2050-re a nemi határok elmosódása, a szabad önkifejezés és az identitás különböző formái alapvetően átformálják majd a divatiparágot, és nekem mint stylistnak feladatom lesz abban, hogy miként vagyok jelen és mutatok utat ebben a változásban. Milyen megbízásaim lesznek? Lehet, hogy olyan projekteken dolgozom, ahol különböző kulturális és társadalmi háttérrel rendelkező emberek számára alakítok ki olyan outfiteket, amelyek összhangban vannak a személyes identitásukkal, miközben a nemi sokszínűséget és az inkluzivitást ünneplik? Vagy éppenséggel egy „kontrasztrend” fog feltűnni a térképen, amely újra a hagyományos férfi és női archetipikus megjelenésre fókuszál majd? A megbízásaim középpontjában inkább a személy és identitása lesz az, ami fókuszba kerül, és az öltözék már csak másodlagos szerepet fog betölteni, funkcionálissá válik majd, vagy továbbra is társadalmi üzenetet képvisel? Az én feladataimban mennyi hangsúlyt kap, hogy ezeket az esztétikai és társadalmi változásokat ötvözzem a divatban, és mennyire kerül előtérbe a segítő, támogató szerep az új generációk számára a saját stílusuk megtalálásában és kifejezésében?

SZÉLPÁL LÍVIA

SZTE BTK, Angol Tanszék

A női divat kortárs reprezentációja a neoviktoriánus angol történelmi regényekben

Előadásomban a női divat kortárs reprezentációját helyezem górcső alá a neoviktoriánus angol történelmi regény műfaján keresztül. John Fowles *A francia hadnagy szeretője* (1969) és Zadie Smith *The Fraud* (2023) című regényének egy lehetséges olvasatával szeretném bemutatni az irodalmi szövegben működő divatkódokat, az öltözködés jeleinek retorikai alapú megközelítése révén, interdiszciplináris diszkurzusban. Elsősorban a modern új nő (*New Woman*) reprezentációs formáit kutatom a vizsgált reprezentatív regényekben. William Henry Perkin 1857-es felfedezése – új színezőanyagok (*mauvein*) tömeges előállítása – forradalmilag hatott a viktoriánus divatra, ami Fowles regényében is ismétlődően megjelenik a Perkin-ibolya színű női ruhák használatával, s amely a *Pax Britannica* korában a konnotációtól sem mentes *Britannia Violet* nevet is viselte. Mindemellett értelmezésemben kitérek Fowles regényéből készült azonos című filmadaptációjának (rend. Karel Reisz, 1981) öltözködésközpontú elemzésére. A filmadaptáció egyik ikonikus jelenetében a két női ellentétpár markáns összehasonlításaként Ernestina choker nyakláncot visel – a női erő, gazdagság és egyenjogúság egyik szimbólumát –, míg Sarah nyaka fedetlen. A jelenetet Mrs. Poulteney visszatetszést keltő kijelentése kíséri: „*Ebben a mai zűrzavaros világban az embernek meg kell őriznie lelke tisztaságát.*” Az ellentétpár alig észrevehető – a regényben nem fordul elő –, ugyanakkor a filmadaptációban láthatóvá válik, kifejezve a choker nyaklánc mögöttes sugallatát, valamint a divat és történelmi emlékezet kapcsolatát, amire előadásomban is kitérek. A kortárs angol történelmi regények visszatérő motívuma a viktoriánus kor megidézése a korabeli öltözködés ábrázolása révén. Ennélfogva tudatosan reflektálnak az újraértelmezés jelenségére és jelenkori történelemértelmezést konstruálva társadalomkritikai dimenziót is felvillantanak.

SZOLGA GORDANA

kulturális újságíró, We Love Budapest

Kelet-(közép)-európaiság és trashkultúra a divatban

Kitekintés egy kortárs divat- és egy nemdivat-kiállításra

Mi a közös a „kelet-(közép)-európaiakban”, és ez hogyan képeződik le a divatban, a (divat)kiállításokban? *„A mai művészet performativitása a hátskeltésen alapszik.”* Mennyire igaz ez az *Európaiság – kelet-európai perspektívából* és a *Kelet-európai szépség – Kortárs divatfotó & kelet-európai esztétika* című itthoni divat- és nemdivat-kiállításokra? A „kelet-európaiság” mint olyan – egy fenomén, a tökéletesség a tökéletlenségben, és fordítva. A trash és bizarrság eszközei alapvetően alulról érkező jelenségek, ha jobban belegondolunk, először kisebb társadalmi csoportokban jöttek létre, különféle szubkultúrákban született meg a magjuk, mondhatni a lázadás egy-egy módozataként, mégis kinőtték magukat, és egy határokon átívelő közösségi tudat formálói lettek: kapcsolódási pontok, melyek átemelődtek egy magasabb, edukatívabb szintre, és egy kiállítótérben performáltak. Onnan edukálja az embereket és a nemzetközi művészeti és divatszínteret, hogy a trash nem is olyan rossz, vagy legalább valami lehet annyira rossz, hogy az már jó. Így a divatkiállítás mint edukációs színtér újra felteszi az első kérdést, de sokkal személyesebben: mi a közös bennünk „kelet-(közép)-európaiakban”? Miért kerülhet a „kelet” és „európai” szavak közé a „közép”, miért zárójeles? Mi a mi esztétikánk, hogyan kapcsolja össze az egyes egyéneket a divat és a trashkultúra, és milyen preconcepciók és interpretációk születnek ezzel kapcsolatosan itthon és máshol?

TAMÁS ILDIKÓ

HUN-REN BTK Néprajztudományi Intézet,
MMA MMKI; ELTE BTK (óraadó);
PTE BTK (óraadó)

Divat, közösség, divatközösségek Brandalapú kapcsolati hálók és közösségek Magyarországon

Az egyre inkább individualizálódó társadalmi struktúrában a státusz és az önkép megjelenítése az öltözéken keresztül és ehhez kapcsolódóan a divatmárkákhoz viszonyulás új kulturális jelenségeket és jelentéseket hívott életre. Egyes tervezők komoly figyelmet szentelnek a vásárlóikkal, rajongóikkal történő interakciókra, és személyiségük, tervezői munkájuk esetenként komoly közösség-szervező erővé válik. Egy adott brand tevékenységében nemcsak az esztétikai, elsősorban vizuális formanyelvet, illetve a konkrét termékre irányuló tervezői folyamatot kell látnunk, hanem egy sokkal összetettebb, nagyon izgalmas valóságkonstrukciót is, amely magában foglal életvezetési elveket, közéleti ügyeket, a globális vagy hazai trendekre adott reflexiókat is. Az egyik hangsúlyosan megjelenő elv a hazai tervezők reprezentációjában az átláthatóság. Ez pedig olyan közösségi tudássá válik, amihez érzelmek, attitűdök is társulnak. Mivel ez az átláthatóság több regiszterben nyilvánul meg, a jelenség a szimbólumok multivokális jelenésrétegződéséhez hasonlítható. Azon túl, hogy a személyesség valami történeti léptékű visszakanyarodást jelent, az, hogy ismerjük a ruháink készítőjét – tágabban értelmezve a ruháink történetét –, számos plusz értéket társít ezekhez a tárgyakhoz. Előadásomban bemutatom, hogy az átláthatóság, a személyköziség és a közösség-szerveződés milyen kulturális mintázatokat alakított ki a kortárs hazai divatdiskurzusokban. A ruhavásárlás révén a tervező körül kialakuló szoros, aktív közösségek és kapcsolathálók új, 21. századi jelenségnek tekinthetők, még ha számos vonatkozásukban tükrözik is másfajta közösségek struktúráját és dinamikáját.

TÖMŐ ÁKOS

ELTE BTK Kelet-, Közép-Európa
és Ruszisztika Doktori Program

Utak és ösvények a „szocialista jó ízlés” jelenségének meghatározásához

Meghatározott nyelvi panelekből építkező komplex (divat)rendszer? Egy stílusirányzatként, de viselkedési mintaként is értelmezhető jelenség? Diszkurzív folyamat a nyílt sajtódiskurzus mellőzésével? Egy genezis nélküli, a szövegekben kavargó elemekből kirajzolódó, az adott történeti időben szükségyszerűen összeálló hallgatólagos fogalom? Megannyi kérdés és megannyi lehetséges közelítési mód a „szocialista jó ízlésnek” nevezett jelenséghez. A 20. század második fele (1948–1989) a magyar viselettörténetben a szocialista divat időszaka, mely periódus egyik meghatározó fogalma volt – kiváltképp az ötvenes-hatvanas évek fordulóján – az úgynevezett „szocialista jó ízlés”. Konkrét definícióval sohasem rendelkezett, megalkotásában és keresésében mégis osztozott rajta Kelet- és Közép-Európa, a Szovjetuniótól kezdve hazánkon át egészen Kelet-Németországig. Előadásomban levéltári és sajtóforrások segítségével arra próbálom megkeresni a választ, hogy pontosan miképp is közelíthető meg eme összetett jelenség a szocialista divatélet különböző szintjein. Hogyan kísérelték meg a tagállamok a hatvanas évek elején a reprezentáció csúcsát jelentő KGST-divatkongresszusok referátumaiban megalkotni a hön áhított egységes elvi alapot, s hogy mennyiben eredeztethető ez az utókor által precedensnek gondolt szovjet „modellből”? S hogyan csapódott le mindez Magyarországon a szocialista divatirányítás égisze alatt, legyen szó a *Ruhaiparban* megjelenő programadónak szánt (?) írásokról, vagy a *Nők Lapjában* olvasható öltözködési tanácsadásokról?

VARGA RITA

PTE KPVK, Alkalmazott Művészetek Tanszék;
Közelítés Művészeti Egyesület

SZEA CONTACT

Szabó Eszter Ágnes nehezen behatárolható művész, hisz képzőművészeti munkássága több tudományos határterületen is átívelő és összekötő élő szövetként van jelen. Nagy hatással volt rá Király Tamás, ezért varrónői szakmát szerzett, majd a Pécsi Tudományegyetem rajz és vizuális nevelés, és ezzel párhuzamosan a Magyar Képzőművészeti Egyetem intermédia szakán végzett. Pécsi egyetemi éve alatt konceptuális divatbemutatókat szervezett 1993 és 1996 között. Megalapította a Hints Institute for Public Artot, ami 2000-től 2010-ig működött. A csoport a múzeumokon és galériákon kívüli, a társadalom különböző csoportjaiban megjelenő művészeti eszközök kutatásával foglalkozott szociológusok, antropológusok és dizájnerek bevonásával. A 2000-es évek elejétől a magyarországi öködesignműfaj képviselője, az első nyilvános, közösségi recyclingworkshopok szervezője és lebonyolítója. Rendszeresen vett részt a Sziget Fesztiválon, ahol recyclingworkshopokat szervezett 1999-től, majd „eat art” projekteket is szervezett. Ő volt az első, aki Magyarországon 2003-ban online cooking élő közvetítést tartott, ezt a projektjét Pécssett is bemutatta a KME által szervezett ZOOM II. videófesztiválon, ami az akkoriban üresen álló Apolló moziban került megrendezésre. Az egyetemi éve alatt és az azt követő évtizedekben rendszeresen működünk együtt a Közelítés Művészeti Egyesület pécsi és budapesti programjai kapcsán. Az előadásomban ezen aktivitásokat szeretném röviden bemutatni.

VINCZE LILLA

PTE BTK, szociológia szakos hallgató

Divat vagy deviancia?**Az öltözködési szabályok áthágásának
társadalmi következményei**

A divat és az öltözködés több mint gazdasági vagy esztétikai kérdés, hiszen társadalmi kontextusban is óriási szerepük van. Előadásomban a divat világát kívánom megvizsgálni egy szociológus szemüvegén keresztül, kitérve a normákra és a dresszkódokra is.

Fontos szerepet kap a társadalmi szabályrendszerek és a normák kapcsolata, valamint az értékek szerepe, amelyek megszegésével jön létre a deviáns viselkedés. Ebből a kapcsolatrendszerből kiindulva tárgyalom a dresszkódok kialakulását és társadalmi funkcióit, beleértve a különböző helyzetspecifikus dresszkódokat, Erving Goffman dramaturgiai modelljét, valamint Georg Simmel nézeteit. A divat és az antidivat harcát a kapitalizmus, valamint a piac vizsgálatán keresztül mutatom be, kitérve a média és az influencerek hatásaira. Emellett foglalkozom a deviáns divatirányzatok kialakulásával és hatásával is. Előadásomban amellet érvelek, hogy a deviancia szükséges mind a társadalom, mind a divat működéséhez. A különböző normaszegések által vagyunk képesek formabontót alkotni és teret adni az új ötleteknek.

WINDHAGER ÁKOS

MMA Művészetelméleti
és Módszertani Kutatóintézet;
PPKE BTK, Média tudomány Tanszék

Sikkes magas Cé-sikoly

A közönségcsoportok és a viselkedési kódok átalakulása (1968-2025)

A kutatás Carlo Ginzburg mikrohisztóriai és fenomenológiai módszertanával vizsgálja a koncertlátogatás átalakuló rituáléját, különös tekintettel három közönségcsoportra: a hagyományos polgári műveltségű hallgatóságra, a társadalmi reprezentációt kereső státuszfogyasztókra (sznobokra) és az élményvadász újközönségre. A kutatás kitér arra is, hogy az előadók maguk melyik réteggel mutatnak stiláris hasonlóságot, illetve a közönségcsoportok befogadáserősségét az előadás saját stílusidentitása mennyire befolyásolja. Az 1968-as kulturális fordulópont óta három folyamat – a televíziózás térnyerése (különös tekintettel Leonard Bernstein Young People's Concerts sorozatára), az ellenkultúra hatása és a hanglemezipar forradalma – érdemi módon változtatta meg a koncertlátogatási szokásokat. A kutatás feltárja a viselkedési, illetve öltözködési kódok lazulását, a kiegészítők használatát (a lornyonoktól, legyezőktől a cukorkapapírokon át az okostelefonig), valamint a médiareprezentációt. Az előadás a szerző által folytatott zene és mentálhigiéne kapcsolatát vizsgáló kutatássorozat eleme. A vizsgálat arra keresi a választ, hogy mennyiben igazolható vagy cáfolható két rendszeresen megjelenő nemzetközi zenekritikai állítás: „a komolyzene társadalmi tévesztése szubkulturális jelleget öltött”, illetve „az általános zenei műveltség szint csökkenése a hagyományos koncertelőadási gyakorlatot ellehetetleníti”. A divatkutatás fenomenológiai megközelítése e kérdésekre új válaszokat kínál.

ZAY ORSOLYA

ELTE Történettudományi Doktori Iskola;
MMA Művészetelméleti és Módszertani
Kutatóintézet

Az arany hajháló története

Nők és viseleteik a régészeti feltárástól a történeti fesztiválig

A 21. században többféle megközelítésben találkozhatunk a régészeti kontextusból előkerült tárgyak interpretációjával. Többet mondanak számunkra, mint „feltárandó” és „megőrzendő” materiális emlékek. A szerves maradványok a Kárpát-medencében csak különleges körülmények között őrződnek meg, emellett a régészeti kontextusból előkerült textilek kutatása gyerekcipőben jár hazánkban. Több mint 10 éve az OTDK- majd PhD-dolgozatomban kezdtem el gyűjteni és feldolgozni a Kárpát-medencében előkerült késő középkori és kora újkori textileket, viseleteket. Ekkor döbbsentem rá, hogy igen nagy mennyiségben állnak rendelkezésünkre megmaradt tárgyak és akár egész viseletek, de alig vannak közölve, részletesen feldolgozásra pedig szinte egyáltalán nem kerül sor. A korszak azért is szerencsés, mert nagyobb mennyiségű írott és képi forrásunk is van, bizonyos esetekben a koporsóban eltemetett személy kiléte is napvilágra kerülhet. Ennyire pontos azonosítás után a múzeumokban felmerült igény a hitelesen rekonstruálható múlt bemutatására hozza magával a pontos másolatok, rekonstrukciók elkészítését, azok múzeumi programokba való bevonását. Az előadásban egy 2021-ben az erdélyi Sztánán régészeti feltárás során előkerült hajháló kapcsán nézzük végig, milyen lehetőségek állnak a mai kutatók rendelkezésére a tárgy megőrzésére, rekonstrukciójára és ezzel együtt értelmezésére (mit találtunk egyáltalán, azt hogyan kell és lehet értelmezni). Ezután annak társadalmi kontextusba helyezésére: ki, mikor, miért és legfőképp hogyan viselhette? Mit mond el a ruházat az egykor élt emberekről? Tudjuk értelmezni a tárgyon keresztül a nő szerepeket a korszakban? Mit tudunk az ipari háttérrel, kik voltak a készítőik, mit tudunk a technikáról és annak Kárpát-medencei és külföldi kapcsolatairól? Ezek után megnézzük, hogy az összegyűjtött információk hogyan hasznosíthatók szinte azonnal a non-formális és informális múzeumi tudásátadási formákban, illetve a történeti újrarájátszó szubkultúra révén, hogyan kel valóban újra életre egy régészeti maradvány.

Térkép

Pécsi vasútállomás – MTA PAB-székház

Taxi: (06-72) 333-333/(06-72) 555-555

Autóbusz 32 és 34Y

32-es autóbusz-útvonal és -menetrend

A 32-es autóbusz-útvonal minden nap üzemel.

Rendszeres ütemterv: 6:45 - 18:10

Üzemelési órák

csütörtök 6:20 - 20:10

péntek 6:20 - 20:10

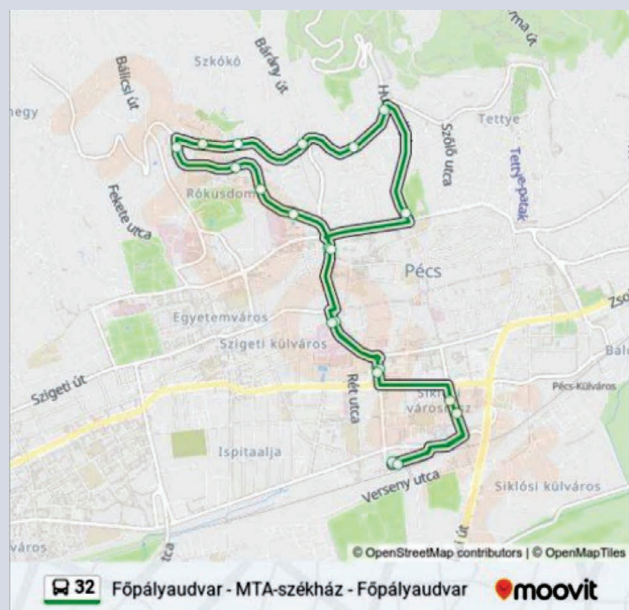
szombat 6:45 - 18:10

Gyakoriság

20 min

40 min

40 min

34Y autóbusz-útvonal és -menetrend

A 34Y autóbusz-útvonal minden nap üzemel.

Rendszeres ütemterv: 5:35 - 22:50

Üzemelési órák

csütörtök 4:58 - 22:19

péntek 4:58 - 22:19

szombat 6:03 - 22:19

Gyakoriság

30 min

1 ó.

1 ó.

PTE BTK KOMMUNIKÁCIÓ
ÉS MÉDIATUDOMÁNYI
TANSZÉK

Szervező intézmények:

PTE BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék

PTE KPVK Alkalmazott Művészetek Tanszék

MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet

MTA Pécsi Akadémiai Bizottság Irodalomelméleti Munkabizottság

**MTA Pécsi Akadémiai Bizottság Kommunikáció-
és Médiatudományi Munkabizottság**

A konferencia szervezőbizottsága:

Egri Petra – Tamás Ildikó – Maksa Gyula

Absztraktfüzet-szerkesztők:

Egri Petra – Tamás Ildikó – Maksa Gyula

ISBN 978-615-6669-19-3